Kaina 10 Pf.

TIESA

Nr. 21 (1130) Vilnius. 1942 m. gegužės 16 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

Leidžia Savisaugos Dalių Inspekcija. Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė 3. Telef. per Vilniaus karinę: 29.
Darbo val.: 08-18; 14-17 (išnemis prieš šventadienius 08-13).
Spausdinamas „Svyturio" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*

Sėkmingas prasilaužimo mūšis Kerčės pusiasalyje

Per 40.000 bolševikų belaisvių. — Sunaikinta 197 bolševikų tankai, 598 patrankos bei 260 lėktuvų. — Sumuštų priešo pajėgų likučiai be paliovos persekiojami. — Didėli aviacijos laimėjimai Tolimoje Siaurėje

Iš Vyriausiosios Fūhrerio Būstinės, gegužės 13 d.

Vyriausioji Kariuomenės Vadovybė praneša:

Prasilaužimo mūšis Kerčės sąsmaukoje yra nulemtas. Jis baigėsi ten perbėgusių ir apsuptų priešo pajėgų sunaikinimu. Iki šiol priešas neteko per 40.000 belaisvių, 197 šarvuočių, 598 patrankų bei 260 lėktuvų. Paimtas arba sunaikintas kiekis kitos karo medžiagos.

Sumuštų priešo kariuomenės likučių persekiojimas Kerčės kryptimi tęsiamas be pollsio.

Pusiasalio vandenyse kovos lėktuvai vakar paskandino keturis mažus transporto laivus bei sužalojo didesnį kiekį kitų pakrančių laivininkystės laivų.

Laplandijoje per sėkmingas vokiečių ir suomių dalinių atremiamąsias kovas priešas prarado nuo balandžio 24 dienos iki gegužės 10 Louhi ruože per 11.000 užmuštų karių.

Ledynuotojo vandenyno pakrantėje ir Murmansko uoste kovos ir smingamieji lėktuvai ypatingai sėkmingai vykdė laivų naikinimą. Jie sunaikino vieną 8.000 brt. krovinių laivą ir vieną mažą pakrančių laivą, o keturis didelius transporto laivus ir ryšių laivus iš dalies sužalojo taip sunkiai, jog galima teigtis, jog buvo sunaikinti daugiau laivų. Bendradarbiaujant su jūrų karo laivynu kovos lėktuvai, be to, nuskandino ties Nordkap vieną priešo povandeninį laivą.

Oro kautynėse virš Maltos vokiečių ir italų naikintuvai kurie buvo panaudoti savų kovos lėktuvų apsaugai, numušė 11 britų Spitfire tipo naikintuvų. Dar trys lėktuvai buvo numušti Šiaurės Afrikos pakrantėje.

Per karo aviacijos dienos puolimus, nukreiptus į karinius taikinius pietinėje Anglijos pakrantėje, bombų pataikymai padarė žymios žalos uostams bei fabrikams.

Ties Olandijos krantais bei Kanalo įplaukime vakar dieną ir naktį įvyko įvairių susirėmimų tarp vokiečių jūrų sargybos pajėgų su lengvomis britų jūrų pajėgomis. Du priešo greitieji laivai buvo sužaloti, vienas mūsų laivas nuskendo.

Vakar dienos Vyriausios Kariuomenės Vadovybės paminėtą sėkmingą puolimą prieš britų naikintojus jūrų srityje į pietus nuo Kretos vykdė kovos lėktuvų junginys, vadovaujamas Ažuolo lapais apdovanoto kapitono Helbig. Kapitonas Helbig pats bombomis paskandino vieną priešo naikintoją.

Nutraukta kova Filipinuose

TOKIO. Generolo majoro Wainwrighto įsakymas per radiją Filipinuose likusiems Jungtinių Valstybių karo pajėgoms tuoj nutraukti tolesnį pasipriešinimą turėtų reikšti, kad tuo būdu praktiškai visai veikamai didelėje Filipinų salų srityje yra baigti. Tenka manyti, kad Jungtinių Valstybių vadai Mindanao ir Luzone paklausys šio įsakymo savo vyriausio vado, kuris yra japonų nelaisvėje. Apie didesnius karo veiksmus šiose srityse beveik visiškai nebegali būti kalbama. Čia daug daugiau yra valymo veiksmai, kuriuos sistemingai praveda japonų karinės pajėgos.

TOKIO. Iš Mindanao fronto pranešama, kad šeštadienį japonams pasidavė Jungtinių Valstybių karinės pajėgos Mindanao salos šiaurinėje dalyje. Japonų karinės pajėgos jau prieš kelias dienas ten atliko žymesnius valymo veiksmus ir apsupo Mindanao. Šiaurinėje Mindanao salos dalyje pradžioje buvo keturi Jungtinių Valstybių pulkai.

Didysis jūros mūšis Koralų jūroje

TOKIO. Didysis jūrų mūšis Koralų jūroje vyrauja spaudos vaizdu. „Tokio Nichi Nichi" rašo, kad Anglija ir Amerika, siekdamos panaikinti savo anksteresnę pralaimėjimų, sutraukusios jūrų pajėgas, mėgino surengti priešpuolį prieš Japoniją. Koralų jūros mūšis apverė anksčiau kojomis visą anglų bei amerikiečių strategiją. Neabejotinai abi valstybės, nutelkusios savo dar išlikusias jūrų pajėgas, pamėgino padaryti įtakos Japonijos į pietus nukreiptai strategijai ir tuo pat metu sustiprinti Australiją, kaip operacijų bazę prieš Japoniją, nes stiprė bazė Australijoje darytų įtaką japonų siviešpatavimui vandenyno pietvakarių dalyje. Tačiau visos šios angliškosios kovos laivynų pajėgos, pasiųstos padaryti įtakos Japonijos į pietus nukreiptai strategijai ir tuo pat metu sustiprinti Australiją, kaip operacijų bazę prieš Japoniją, nes stiprė bazė Australijoje darytų įtaką japonų siviešpatavimui vandenyno pietvakarių dalyje. Tačiau visos šios angliškosios kovos laivynų pajėgos, pasiųstos padaryti įtakos Japonijos į pietus nukreiptai strategijai ir tuo pat metu sustiprinti Australiją, kaip operacijų bazę prieš Japoniją, nes stiprė bazė Australijoje daryti

184 šaulių divizijos veiksmai prieš bolševikus

(Pabaiga)

Apie 10 val. iš kpt. Č... gautas įsakymas tęsti vakarykštį tvarkymąsi stovykloje.

12 val. vokiečių vadovybė įsakė akubiai pavalgyti pietus, surinkti į vieną vietą ginklus ir 13 valandą iš stovyklos išžygiuoti pro sanatoriją į Alytų. Tuoj buvo nuimtos sargybos ir surinkti į buvusius kuopų sandėlius ginklai. Pavalgius pietus, į gurguolės susikrauta maisto, keletas lagminų ir nustatytu laiku pradėtas žygis. Prieš žygį 297. SP pak. L... su keliais kareiviais vedė pagirdyti arklius, tačiau neprijojus Varėnos ežero, vokiečiai juos palaikė bolševikais, sulaikė ir kaip belaisvius persiuntė į Alytų. Panašiai atsitiko ir su keliais kitais lietuviais, tuo metu buvusiais I rajone. II rajone buvę likučiai, kpt. R... vadovaujami, sudarė apie 200 vyrų.

II rajono vorai priėjus sanatoriją, kilo mintis, kad be vokiečių palydovo ir be ginklų žygiuoti nepatogu, nes plentu Alytus — Varėna ėjo vokiečių voros, kurios galėjo mus apšaudyti, o pavojus iš bolševikų pusės taip pat buvo nesumažėjęs, nes išsiklaidytų ir dalinių buvo pilni miškai. Todėl kpt. R..., palikęs vadovauti vorą vienam karininkų, grįžo į stovyklą pas vokiečių puskarininkį gauti papildomų nurodymų ir pagalbos.

Vora, perėjus prie sanatorijos tiltą, kad nekliudytų judėjimui, sustojo prie pienų miškelyje. Plentu nuolatos važiavo vokiečių motorizuoti daliniai, kurie į mus nekreipė jokio dėmesio. Kelio atsišakojime iš plento į sanatoriją rėvėjo du vokiečių sargybiniai.

Praėjus geral valandai, atvyko ir kpt. R..., kuris gavo iš vokiečių puskarininkio palepimą vykti į Varėną I pas divizijos vadą gauti nurodymą, kaip vykti į Alytų. Nuvykęs į Varėną I, divizijos vado nerado. Čia jį pasiėmė globon motorizuotos voros vadas, davė karininką palydovu ir mašina išvyko į Eišiškes, kur tuo laiku turėjo būti minimas divizijos vadas. Tuo pačiu laiku Varėnoje I buvo nuo bolševikų pabėgęs 294. SP puskarininkis L... su 15 vyrų. Išsiaiškinus su vokiečiais, kad tai lietuviai, jie buvo pasiųsti prie sanatorijos rajone esančios lietuvių voros.

Praėjo apie 5 valandos, bet kpt. R... prie voros negrįžta ir jokių žinių neprisiunčia. Pradėta nerimauti, nes artinasi vakaras ir nakčiai toje vietoje pasilikti negalima. Pravažiuojančių voru viena kita mašina sustoja, pasiteirauja, kas mes esame, ir važiuoja toliau.

Apie 19 val. ties mumis sustojo trys mašinos. Vokiečių majoras, pasišaukęs vieną karininką, pasiteiravo kas mes esame ir ko čia laukiame. Sužinojęs mūsų būklę paaiškino, kad tokioje padėtyje iš stovyklos rajono mes niekur eiti negalime, nes yra pavojus iš bolševikų pusės, be to, ir vokiečiai per klaidą gali apšaudyti. Įsakė grįžti į stovyklą ir laukti tolimesnių nurodymų. Atsisveikindamas paklausė, ar mes jį rytą kovėmės su bolševikais. Papasakojo, kad prieš mus buvo apie 1.200 rusų ir pagyrė, kad lietuviai taikliai šaudo, nes prieš mūsų stovyklą buvo apie 200 nukautų rusų. Palinkėjęs mums sekmės, nuvažiavo Varėnos I link.

Besitvarkant atvyko vienas vokiečių pulkininkas leitenantas, kuris atidžiai visus apžiūrėjęs paklausė, ar neturim su savimi ginklų ir įspėjo, kad jei bus pas ką stasta, bus vietoje nušaudytas. Paraginęs greičiau vykti stovyklą, patį nuvažiavo sanatorijos link.

Apie 21 val., mūsų vorai įeinant į stovyklą, su vokiečių karininkais mašina atvažiavo ir kpt. R... su keliais lietuviais karininkais. Jų tarpe buvo ir plk. B..., kuris vėliau vadovavo stovykloje buvusiems lietuviams.

Stovykloje buvo paskirtas kareiviams atskiras rajonas buvusiose korpo ryšių Bn palapinėse, o karininkams netoli buvusio stovyklos štabo, buvusiose 184. SD ryšių Bn palapinėse. Iš mūsų kareivių buvo pastatyta pora sargybų vidaus apsaugai ir kas kur galėdamas, tartum po sunkios operacijos, po trijų nemigos ir įtempimo parų kietai sumigo.

Stovykloje nakvojo ir vokiečių dalinių, todėl niekas neengė, nakį įvykusius kelis susišaudymus.

25 d. anksti rytą atbėgo į stovyklą poligono kepykloje dirbę kareiviai, nes juos iš ten išvaikė bolševikai. Be to, į stovyklą persikėlė palapinėsna gyventi prie Varėnos ežero pas gyventojus vasarojusios karių šeimos.

25 d. vokiečių vadovybė įsakė plk. B... vadovauti stovyklos buvusiems lietuviams ir įsakė iš stovyklos skirtų rajonų niekur neišeiti. Tą dieną kareiviai buvo suskirstyti grupėmis, kurioms vadais paskirti puskarininkiai.

Plk. B... savo palapinėje sudėrė lietuvių karių stovyklos štabą, prie kurio ltn. B... rūpesčiu buvo iškelta tautinė vėliava. Ją pagamino sanatorijos tarnautojai. Per štabą vokiečiai reikalavo darbams žmonių, kurie valė 184. SD štabo dalinių ir 616. ir 617. AP palapines ir rengė belaisviams stovyklą.

Parengtoje belaisviams stovykloje atsirado bolševikų belaisvių, į kurią patalpinti ir pasilikusieji lietuvių tarpe žydai. Stovyklos apsaugai buvo paskirtos lietuvių sargybos ir patruliai.

27 d. suformuotas batalionas, kuris buvo numatytas geležinkeliu apsaugai. Bataliono vadu paskirtas kpt. M..., adjutantu kpt. R... (vėliau kpt. M... iš bataliono vado pareigų pasitraukus, paskiko bataliono vadų). Štabo pareigūnų susidarė apie 6 karininkai. Batalionas susidėjo iš trijų kuopų maždaug po 115 žmonių kiekvienoje su s. k. būrius.

Batalionas buvo apginkluotas šautuvais ir lengvaisiais kulkosvaidžiais, aprūpintas šaudmenimis ir ūkio reikmenimis tokiu apskaičiavimu, kad kuopos galėjo šąvaranškiškai būriuose maitintis. 28 d. apie 14 val. batalionas išžygiavo į Varėnos stotį, iš kur buvo numatytas geležinkeliu išvežioti skirtiems uždaviniams vykdyti.

Iš Varėnos stoties batalionas, pernakvojęs Varėnos II bažnyčioje, išvyko 29 d. po pietų ir užėmė geležinkelio apsaugą: 1 Kp Varėna — Rudiškės, 2 Kp Rudiškės — Lentvaris, 3 Kp Voké — tunelis. Bataliono vadovietė Lentvaryje.

Tenka paminėti, kad tuo laiku dar buvo pilni miškai ginkluotų bolševikų, kurie vietos bolševikuojančių ir lenkų padedami, užpuldinėjo sargybas ir patrulius. Vykdydami duotus uždavinius, mūsų vyrai pasižymėjo drąsa ir sumanumu. Pirmomis savaitėmis beveik kiekvieną naktį susikaudavo su gausingesniu priešu ir retai kada grįždavo tuščiomis: parsivarydavo belaisvių, parsinešdavo jų ginklų. Per visą laiką nebuvo atsitikimo, kad bolševikų užpulti sargybinai ar patruliai, pametę savo tarnybos vietą, pabėgtų. Pasirodė tikrai pasitikėjimo verti vyrai, geri kareiviai.

Varėnos stovykloje pasilikusieji išgyveno dar apie porą savaičių; vėliau, gavę įvairius uždavinius, išsiskirstė.

Išvadoje tektų pasakyti, kad lietuvis karys, nuolatos bolševikų teroizuojamas dvasiškai ir fiziškai, išsilaikė nepaluštas. Atėjus išsivadavimo valandai, nors ir visiškai išvargintas, kiek leido sąlygos, sugebėjo ginklu pasipriešinti bolševikams ir išjungti į bendrą kovą prieš pikčiausią Europos priešą.

Laiku įvykdytas atsipalaidavimas išgelbėjo šimtus lietuvių nuo išsivarymo į Rusijos gilumą. Greitas susiorganizavimas Varėnos I stovykloje davė progos 24 d. greitu atremti stiprų bolševikų puolimą. Tuo buvo išgelbėti Varėnos sanatorijoje buvę lietuviai ligonys, sužeisti atsipalaidavimo metu lietuviai kariai ir ligoninės personalas, daugumoje lietuviai, nes 23 d. ligoninės tarnautojai lietuviai iškėlė vokiečių ir lietuvių tautines vėliavas ir iškabino jas. Jėgos 24 d. būtų užėję bolševikai, tai, aišku, joje esančių bolševikuojančių ir lenkų įskųsti, būtų buvę išžudyti visi lietuviai. Taip pat buvo apsaugotas ir stovykloje likęs karinis turtas, kuriuo vėliau teko naudotis patiems lietuvių daliniams.

24 d. kautynėmis padėta vokiečiams likviduoti stambias besitraukiančių bolševikų jėgas ir parodyta, kad lietuviai moka kautis ir gali atsilaikyti prieš žymiai gausingesnį priešą. Šiose kovose lietuvis pasirodė kaip geras karys, tuo įgydamas vokiečių pasitikėjimą ir jų draugiškumą.

Varėnos stovyklos lietuvių veiksmus atsipalaiduojant turėtų papildyti atsiminimai visi dalyviai, nes buvo atlikta drąsių veiksmų ir už Varėnos stovyklos ribų, traukiantis Valkininkų link. Iš to susidarytų pilnesnis ir tikresnis vaizdas, nes vienas autorius dažnai nuo faktų smulkmenose nukrypsta.

Šiuo straipsniu norėjau sudaryti bendrus griaučius, sukelti dalyvių prisiminimus, kad šiuos griaučius jie papildytų, pataisytų ir iš to būtų galima sudaryti vertingos medžiagos istorinių apžvilgių.

B. B.

(Tankai ir šaulių sunaikina priešo pėstininkų bataliona)

P. K. „Tai pragaras!" — pasakė mano taikytojas ir toliau sau graužė gabaliukę cukraus, vienintelį mūsų maistą nuo vakar vakaro.

Su savo tankais stovėjome įsitempę toli prieikin į priešo frontą. Jis ėjo per mažą gyvenvietę vieno miesto pakraštyje.

Iš stipriai įtvirtintos sukštumos, esančios už 600 m, priešas šaudė visų kalibrų pabūkais, kulkosvaidžiais ir granatsvaidžiais. Nakčia milžiniškų fviesosvaidžių šluptuvai slinko per mūsų pozicijas. Turėjome įsakymą būtinai jas išlaikyti.

Užpakalyje mūsų ėjo gilus prieštankinis griovys, per kurį buvo tik vienas perėjimas, priešo matomas ir atitinkamai saugojamas. Prieš mus tysojo platus duburys ir už jo išsiplėtę miesto tvirtinimai. Mūsų karėjo tęstė išsiakojusi pozicijų sistema su bunkeriais, tuzinais eigų ir kulkosvaidžių lizdų. Dešinėje drėkė kapinės ir greta miesto fortai, iš kurių dėna ir naktį į mus šaudė patrankos.

Iki čia prasiveržėme drąsiai puolamąjį. Daug stipresnis priešas dabar norėjo visais ginklais, granatomis, tankais ir šaulių batalionais mus išstumti. Mes — tai buvo vokiečių tankų ir šaulių kuopa.

Turėjome laikytis, kol atvyks pastiprinimai. Negalėjom puliti, turėjom tik tylai laukti, gintis ir laikyti poziciją.

APŠAUDO PRIEŠLĖKTUVINIAI PABŪKLAI

Aplink mano tanką dundėjo ir alėjo, valanda po valandos, dieną ir naktį. be pertrankos ir atvangos. I plieno sienas atsimušdavo medžio ir žemės gabalai. Sprogstamoji granata apdrėbė mus sušausiu purvu. Keliolma sekundėms apkurtom. Užtaisinėtojas su piršto krapšte aut.

„Tai pragaras!" — vėl tarė taikytojas. Niekas neatsakė. Vėl sutrenkė. Ir šalia mūsų stovėjęs lentinis namas suskilęs iškėlė į šalis gabalais. Ore skirdo stalas ir dinęo kažkur rūkstančiuose griuvėsiuose.

Kiekvienas sekantis granatos smūgis tanko viduje dundėjo kaip sprogimas kasyklose. Virš mūsų aižėjo šrapnelai. Pėdsakinių kulkų trajektorijų pėdai iš visų pusių lėkė i mus, kaip nuodingos strėlės.

Įsakau patraukti tanką pusmetri atgal. Gal tuo būdu išvengsime tiesioginio apšaudymo. Veltui! Skevelėros smogė i šarvuočio sienas. Vėl sunkus geležies gabalas sutrenkė i mūsų plieno sienas, pasibedė, lyg norėdamas įeiti, ir atšoko.

Ugnis tirštėjo kas minutė. Ausyse skausmingai ūžė. Plienas skambėjo. Sprogimų garso bangos vargino mūsų mintis ir jausmus. Smogiant granatoms i kietai sušausią žemę, tankas stodavo piestu, aukštyn iškėdavo žemės ir smėlio gabalai.

Šaulai pranešė, jog jų septyni šuvo. Mes netekom dviejų karininkų ir vieno vyresniojo grandinio. Vienas viršila buvo sunkiai sužeistas. Nuo vakar nuostolių nebevoim turėję. Man atrodė, jog mes jau prisitalkėm prie šito pragaro. Medinial namai degė aukštai kylančiom liepsnom.

Viena priešlėktuvinė granata pralėkė taip arti, jog sušnypštė, lyg greitojo traukinio garvežio katilo ventilis. Žemė drebėjo. Visa, kas ant los stovėjo, siūbavo ir virpėjo. Aplink savo tanką matėme gilias granatų duobes. O mes dar esame gyvi! Niekas neištaria žodžio. Mes tik klausome ir tūnome, lyg apsupias laukinis žvėris. Vis naujі sprogimai siekė mus savo žiauriomis rankomis.

Bolševikai stengėsi mus stipriai apšaudyti, kad paskui galėtu puliti. Jie daužė nalkinamąja ugnimi. Gal jie norėjo visą vietovę sulyginti su žeme?

PULTI!

Matau, kaip už mūs stovintis šefo tankas pasuka bokšta. „Parengti radijų!" Aparata zirzia.

Trečiasis būrys turi privažiuoti iki priešo apkasų ir ten sunaikinti pasiruošusį puliti Sibiro šaulių bataliona. Būrio vadas gauna įsakymą netrukus važinoti iš čia kello. kit! tankai turi prisijungti

Užvesti motorai! Spustelėjimas i jungikli, dar karta, ir motoras ūžia. „Užtaisyta, saugikis pastatytas!" — praneša man užtaisytojas.

„Pagalim, pagalim!" — juokiasi taikytojas.

Girdžiu, kaip dešinėj. apačioj atstumiami granatų dėžės dangčiai.

„Sprogimosios ir šarvinės granatos parengtos, sprogstamąja granata užtaisyta", — praneša užtaisytojas.

Aplink mus toliau šaužia pragaras. Tačiau mes i ji dėmesio nebekreipiam. Pagaliau įsakyta puliti! Pagaliau galima velktil!

Pro šalį pravažiuoja būrio vado tankas. Paskui ji ritinės mes, vengdami gausių granatų duobių. Kelias atrodo, lyg iškasinėtas.

Mūsų ūdesį priešas turėjo pastebėti. Mus jis perskeloja granatų kruša. Važiuojame pro sudaužytą kaimą, kurio vargingi griuvėsiai dega ir rūksta.

Prie išėjimo iš kaimo pasišaukiu savo šaulių skyrių ir instruktuoju puskariniai. Tačiau terėlėjo tik keliu žodžiu, nes buvau jau keletą karų bendrai su juo velkęs. Mudu paspiaižiatame

Mūsų tankai išvažiuoja iš kaimo. Priešas atakavęs apie vieno kvadratinio kilometro dydžio aikštė, iš visų pusių šraižyta bunkerių pozicijų ir tankios apkasų sistemos. Būrio vadas davė įsakymą puli. Artinamės prie sovietų apkasų. Būrio vadas važiuoja pirmas, o paskui jį kiti tankai. Šalimais, priedangoje šaulių skyrial. Šaulių būrio vadas, kaip orientuotojas, sėdi leitenanto tanke.

Vos tik pravažiavau paškutinį kamo gatvės namą, pamatau, kaip mūsų priekinis tankas sustoja ir abiem duoda savo kulkosvaidžiais paleidžia ugnį i storą žemės pylimą už 30 metrų.

Kairiau nuo pirmojo tanko taikinio iš apkaso paimtos gaivos. Mūsų pirmieji pėdsakinių šūviai iškrankioja neatsargius bolševikus ir nušluoja ilgai visą apkasą.

Šaulial ant pirmojo tanso sekė mūsų kulkosvaidžio trajektorijas. Du iš jų greitais šuoliais prilekia iki apkaso, prigula, vienas ju ištraukia ranking granatą ir įmeta i apkasą. Sprogimas. Kitas šaulys šoka i apkasą ir užimti. Būrio vadas ugnimi saugoja jį, kuk.svaldžio serijomis priversdamas iškištas galvas slėptis.

STABDYMAS

Tuo pat metu panačiau, kad šaulys, išmetęs granatą, guli ant žemės sužeistas Mano tankas privažiavo prie jo, ir tuoj prišoko sanitaras. Sužeidimas nereikšmingas.

Visa tai įvyko per keletą sekundžiu. Mūsų tankai pamažu nušliaužė pirmyn. Kulkosvaidžiai taršėjo. Pirmasis tankas pasiuntė i apkasus keletą sprogstamųjų granatu.

Staiga pastebiu, kaip ant geležinkelio pylimo pozicijon statomas priešo kulkosvaidis. Pasisukam ir paleidžiam ugni. Taikytojas paspaudžia mulediką. Jo ugnies pėdas kliudo taikini. Kulkosvaidžio šuoliai vieni kriaunegyvi, kiti sprunka.

Toliau sistemingai apšaudom priešą mus esančius apkasus. Stai, ten pirmieji iškėle rankas! Vienas sovietas iškoka iš apkaso priei mus. Jo gestai rodo, kad jis pasiduoda. Staiga iš apkaso pakyla vienas sovietų karininkas ir taikosi i pasiduodanti kareivi. Vienas mūsiškis nukauna sovietų karininką. Tada nuo žemės pakyla keli tuzinai bolševikų ir pasiduoda.

DU PAVASARIAI...

Kupinas nerimo ir nežinios buvo pavasaris. Besiskleidžias gležnas beržo lapas, melynas dangus, lakstingalos suokimas karklo krūme, paliuksiame ties atgijusiu upeliu. Šilkinis rūkas, vakarais gaubias gyvybe kvepuojančią žemę, džiaugsmu nešlėdė gaunų vyrų krūtinių. Neskambėjo vakarais sutartinė, norymojo sesės ties vartais ir nelaukė mylimo bernelio, nesijuokė šventadieniais armonika beržyne. Plačiais, tėvynės vieškeliais traukė be porojo graudulingos vežimų virtinės, lydimos ginkluotų barbarų ir senių, vaikų, paplaime gyvenimo pavasaryje vyrų akys sriuvo atsarodmis, paskutinį sudiev saké gimtajai žemei, kurį jiems buvo mielesnė ir gražesnė už viską pasaulyje. Ir ašrodė, kad su pavasariu išaušo gilaus prakeiktimo dienos ir kad niekas nesutramdys Kazachstano barbarų šiaudėjimo.

Nevilties ir nusiminimas plačiai įsikėlęs sparnus viešėjo gimtos žemės sodžių, sodybų, miestų...

Ir štai, viena saulėtą rytą, kai rugiai jau vilnija laukuose, kai beržas skendėjo žaliame vainike, o alyvos buvo apsipylusios baltais žiedais, iš vakarų pasigirdo griausmas, plieniniai paukščiai ėmė skelbti ilgųjų žinių išsivadavimas atelnai...

Vėl pajuto pavasarį gimtosios žemės žmonės. Atgijo noras gyventi, dirbti ir mirti už tuos laukus, sodybas, kuriuose nuo neatmenamų laikų varigo, džiaugesi protėviai. Piktam grobuonišku ir niekšingam priešui buvo paskelbta žūbūtinė kova.

Ginklo vyrai, kantrial ištisus metus nešę raudonųjų plėšikų jungą, pirmieji iščio pastitkti ateinančio išsivadavimo.

Tu, nežinomas Lietuvos kary, buvai ju tarpe. Tu buvai vadas jaunesniems savo broliams. Aš matau tave, guligtį mažo upelio krante ir sakalo akimis žiūrinį į plentą, kurion turi ateiti ginklo draugai. Tau linksma, kad esi dar gimtoje žemėje, kad lauki išsivadavimo. Smurgalinių miesto pakraštyje, to paties miesto pakraštyje, kuriame tave sentėviai gyveno.

Plentu kyla dulkių debesys, sklinda laukuose plieno perkūnai ir tu eini keikti vyrams kelio, kad galėtum juos greičiausiai atplėšti nuo raudonųjų barbarų. Tavo žingsnius užstoja kruvini nlekkai — politrukai. Du klastūnai šviliai. Tavo galva pasiekta kraujo vainike. Saulė pabučiuoja išblyškusį veidą, o pilka rugių jūra priglobia taive amžinai...

— ooo —

Ir tu lieki nežinomas. Be vardo, be kapo, be sesės vainikų.

Išaušo antras pavasaris. Vėl daigo kalimasis iš žemės, gležnas beržo lapas kelia džiaugsmą ir gyvenimo viltį širdyje, vėl vakarais sklinda sutartinė, vėl sesė audžia nekaltą svajų ties klevo vartais.

Ir mes taive šį pavasarį atradome.

Gaudžia varpas. Juodas šilkas tyliai, tarsi kūkčiodamas, plasdena, aidi graudi giesmė... Ją pakartoja dangus, karklas, pasviręs ties upelio krantu, juodas žemės kupetas, apšlakstytas tavo krauju. Tu esi toksai lengvas mūsų rankose, ir mes pasaulėsim brangus širdžiai. Mes nusnešime tave į amžino poilsio vietą, kur kiekvienas nulenks galvą prieš tavo taurų atminimą. Kiekvieną pavasarį sesės ranka rūpestingai papuos tavo kapą, tavo atminimą dainos žodžiai aipipins ir tu liksi gyvas mūsų tarpe amžinai.

Daug yra nežinomų brolių kapų. Bet mes juos atrasime. Ne šį, tai kitą pavasarį. Tajp pat atrasime, kaip atradome Smurgalinių kaulus ir garbės kapą jums supilsime. Mes atrasime jus visur, nes jūs mirėte už gimtąją žemę ir mūsų gyvenimą.

B. A.

Iš kariams dovanotų knygų įrašų

Visuomenės Reikalų Departamentui Vilniuje paskelbus knygų rinkimą šiais, tiek šio darbo artimai stoviniai, ėjęsiu pastebėti kontakta ir bendra ryši samoningų lietuvių, pradedant šamuičiais mokinukais, baigiant karšiamomis senėlėmis. Ivalgėm proletarų, misriusių žmonės dang knygu sumesė Rytų fronte kovojančiems lietuviams kariams ir Rytų Lietuvos tautiečiams. Dangelis suplėšė ir knygu neturi jokio įrašo, o kitose yra snoširdžiu, gražiu pasisakymu. Juose gali jausti valiukio, merginėlės, vyro minis. Štai keli įrašai iš knygu, skirtų mūsų kariams rytuose:

„Lietuvos kary!
Prijmk šią knikią, bet nuoširdžią dovanėle. Danutė V."

„Mes neužmiršame Jūsų, kariai. Ona V."

„Brangus kary!
Ar šviesi ryta keliant,
Ar gulant i lovele,
Tėvo ašis vis pravyjus
Ciebofi mūsų kary.
Danutė ir Dalutė V."

„Nepaišiamas broli kary!
Gal abar mus ašra ir paplatitis kilometru bet tai nesvarbo. Aš — lietuvis, tu — taip pat. Tu kovoji už mano gyvenimą, už mūsų Tėvynę.
Parašyk man kada nori, tikrai atmegsim pasaką, pasaką apie mus ir jus, kariai Ironte.
Z. Sturonas."

„Lietuvos kariui.
Eini sunkus, kain švinas.
Užverk saule ant nuogo duriuvo!
Tavo broliai kelial užtvine
Su Tavim lie vadnos Lietuva.
Rb. V."

„Brangus kary!
Ir po Tavo rudos milinės
Aš žinau, kad kraujas trykšta.
Plėšin krašta dangaus mėlynės
Tavo kūno žaizdoms aprišti.
Danutė ir Dalutė V."

„Iš laisvos Lietuvos nuoširdžiausi linkėjimai nežinomiems kariams.
Lietuvaitė".

Pasijuntė esas vienos darnios, ryžtingos tautos narys. Gimtojo krašto, tėvynės meilės ir vienybės idėja iš visu miestelių, kalnų nematomais, bet jnotamais ryšiais siela brolius ir seses, visiškai nesvarbu kur jie bebūtų.

Ir junti, žmogus, kad dangiau jau nebeeiš išdavinėjimu, veidmainiškumu dienos. Bolševizmas mugarmažoi toli nuo mūsu sienų, bet jo žiauriis tironijos metai amžiais bus blauriausia faktu rodikliu. Dangybė žmonu laukia savo vyru, vyrai žmonu. Kur juos penkiakampis sfinnas mulokė — vienas Dievas žinadien galėtą mums atsakyti. Todėl didelis susirūpinimas skaitau eilėje knygu St. J-nės duotus įrašus:

„Ltn. K. J. atminimui. dingusiam 1941. VI. 22 d., skirtu."

„...Džiaugiasi ir didžiuojasi visa lietuvių tauta, žinodama, jog Ji gyvensianti, nes yra kas už Ją mirštą!

Garbė didviriams, garbė tautai, kuri Juos žinoda!

Mes tikime tvirtai, kad Tu, Lietuvos kary, atliksi garbingai savo pareigas ir atneši Pergalės tautai vainika Lietuvos vardui

V. Gudelis".

„Išsilinkus broliu, kovojančiu toli nuo mylimos Tėvynės, sesės lietuvaitės sveikina Jus su pražydusiu pavasariu!

„Kariai, mes jūsu niekad neužmiršime!

Irena Mončiunskaitė,
IV skyr. mokinė".

„Vykite bolševikus ir vadiokite išvežtuosius.

Mildutė Šėmytė, III skyr. mok."

„Pirmyn i kovą už tėvynę, už brangią žemę Lietuvos!

Lietuviams kariams fronte.

M. Kuderėte IV sk. mok."

„Jums, fronto didvyriai, mus vargstančių Šociialinto lietuvičių.

Netrukus tas ir dangelį kitų knygu mūsų kariai tarės savo rankose. Aukščiau padovanotasius jau tarė. Mylimos skrieš i Vilnių, Sudavėją, Savvilkią, Žemaitiją, Aukštaitiją, ar Dzūkiją. Iš kur yra gautos šios dovanos. Nors jūs, bilsimieji ju savimokai, esą Rytuose, ir negalėsite pilnai rūpintis ivairais pašaliniais reikalais, bet norim pajimti (gal be reikalo?) kiek galint dangiau gerbti, saugoti lietuviškas knygas. Jus laikas mus laike ešate kitoliaini iš X. J. vietę. Tuo atveju reipanešiekite lietuviškų knygu arba tvarkingai ir oficialiai perleiskite naujam lietuvių daliinui, arba vykdami pajmkite jas su savimi, arba turint galimumu, grąžinkite į Lietuvą. Po vieną ar porą knygu, kad ir apkrantas karys, persikraustydamas galėtų paimti, Jus labiau, jei naujoje vietoje bibliotekėje nėra, o į semią vietą atvykęs kiti su savo bibliotekėle.

Atmink, lietuvi kary, kad knygose, kurias Tau suankoio tautiečiai, yra dalelytė širdies ir gražiausiu jausmu. Kęstutis Gardinas

IŠ KARIŲ ANKETŲ

Kursantas Jonas Zdanavičius rašo: Praėjus dviem batalionam, mes trys kursantai atsilikome ir pasukome į mišką. Kadangi buvome labai nuvargę, tai tame pat miškelyje ir pernakvojome.

Rytą pabudę, pamatėme vieną motorėlę. Pasiteiravęs kelio žmogėdėj, jį mums baisiai nupasakojo apie vokiečius, girdi, jie i visus šaudą, kuriuos tik sutinka. Po tokių jos „informacijų" pabūgome grįžti atgal ir nutarėme kol kas čia palaukti. Kadangi buvome labai alkani, tai užėjome i netoli esančią trobelę valgio paprašyti. Čia radome keletą vyrų ir vieną moterį, kurie taip pat mums pripasakojo baisių dalykų apie vokiečius, kad jie neima nelaisvėn, bet šaudą.

Žmonių prigąsdinti nebesugalvojome kas daryti, o be to, netoli girdėjome kulkosvaidžių ir šautuvų šaudymą. Ir antrąją naktį nakvojome miko krūmose.

Rytą vėl užėjome, bet jau į kitą kaimelį. Čia radome jau kitokius žmones. Jie mus nuramino, papasakodami, kad vokiečiai belaisvių nešaudo, o lietuvius net paleidžia į Vilnių laisvai eiti.

Apsidžiaugę pradėjome kelluoti Vilniaus link. Ėsėję į plentą, sutikome mašinomis važiuojančius vokiečius, kurie i mus nekreipė jokio dėmesio. Tuo mes nemaža stebėjomės. Važiuojant vieniai lengvai mašinai, kurioje sėdėjo du vokiečių karininkai, mes iškėlėme į viršų rankas. Ma šina, nuvažiavusi pirmyn apie 150 m, pagaliau apsigręžė ir grįžo prie mūsų. Vienas iššėjęs karininkas paklausė, ar mes rusai. Atsakome, kad lietuviai. Tuomet jis įsako į mašiną įmesti savo ginklus ir šovinius ir mums papiolęs per peį liepia eiti į Vilnių.

Tuo tarpu pro šalį važiavo sunkvežimis. Vokiečių karininkas mašinę sustabdė ir įsakė mus užsėsti į Vilnių, o mums nuvožė užeiti į komendantūrą. Atvykę į komendantūrą, radome buvusį savo būrio vadą. Jis narodė mums eiti į savo dalinį, kuris vėl rinkosi i krūvą, atvykstant vėdaugiau iš bolševikų atsipalaidavusių kursantų.

Eil. **Kazys Rutkauskas**, buv. atsk. zenit. artilerijos diviziono, rašo: Birželio 22 d. po pusryčių visiems šoferiams buvo įsakyta eiti prie savo mašinų. Ir aš, kaip šoferis, nuėjau prie savosios.

Mums įsakė mikelti mašinas nuo „ožių" ir užmaskuoti miške. Rusai mums aiškino, kad tai daroma apsaugoti padangas nuo saulės spindulių.

Bemaskuojant mašinas pastebėjome, kaip šalia mūsų buvo numustas rusų naikintuvas. Tada jau supratome nuo kokių „saulės spindulių" maskuoja mašinas.

Tūojau po pietų buvau paskirtas važiuoti į Vilnių šovinių ieškoti. Išvažiuojant mums teikė po 40 šovinių, bet kiek pavažiavus, politrukas juos atėmė.

Atvažiavus į Vilnių, kai kurie šoferiai tarėsi bėgti. Psk. C. tuo

(Nukelta į 4 psl.)

Tik dešinėje dar vis vyksta paslėpiesiniimas. Sauda iš stipriu pozicijų.

Užtaisytojas dirba vartai kaip visuomet. „Uznis!" Sprogstamoji granata sualži apkaso krante. Tada vėl atsistoja apie 30 bolševikų ir pasidovė.

Mums pranešimas: turime šekti paskui būrio vadą ir saugoti jį ugnimi. Riamės prie tanko.

Saulė. Tik dabar pabėgėjau taikini. Savo kulkosvaidžin apšaudau apkasus kairėje.

„Puikis! Mano padėkai!" Mūsų būrio vado pagyrima perdavian savo ižnai.

Kliūtis! Antra! Vamzdžio ir spyrnos pakeitimas. Užtaisytojas dirba skubėdamas.

„PRIEŠO TANKAI!"

Staiga šauksmas: „Priešo tankai priekyje!" Mūsų šauliai. Ieškodami uždangos, šoka į iš dešies išsiriedėjusį sovietų apkasmą. Užtaisytojas išima sprogstamą granatą ir užtaiso šarvine. Pasisukame į priekį.

Tuo pačiu akimirksniu i mūsų mašiną kažkas triukšmingai skambėdamas atsimaša. Mus kliudė!

„Laikytis ramiai! Užvesti motorą! Keisti poziciją atgal!" — įsakau aš.

Jungiklis neveikia.

Radijas neveikia.

Granata užstekemsa.

Kulkosvaidžiai — kliūtis.

Vehikla padėtai Pasilenkiu žemyn paėmęs šiumtį šarvinę granatą.

Naujas galingas smūgis. Antras kliudymas i mūsų tanką! Lanke girdėtis tanko patrankų dundėjimas. Parako dūmai užšoka bet kokį matymumą. Antrojo smūgio buvau nublokštas iš sokėlio žemyn pas užtaisytoją.

„Kas sužeistas?" „Dėkui Dievui, niekas!" Atsakė visi keturi draugai vieškai ramiai. „Tęsk!"

Mes ir toliau likom sovietų tanko tankinius aplinkui mus daužė granatos. Mes buvome begniežlai.

„Tiriini štipti!" — bliovė tarę radistas kuriam jau tris kartus teko tat daryti, taiei turėjo praktikos.

Užtaisytojas atidarė dešiniąją angą. Pirmas išlipo užtaisytojas. Nuo šūvio apdujęs jis, vos tik tiesiai žvėrėm, dar kartą pašoko ir šūktelėjo man: „Paslinti pistoletą, rankinės granatas turi."

Paskui aš, išlipęs šoferis.

Paskutinis iššokau iš angos aš su savo pistoletu rankoje ir iešokau už tanko uždangos. Įgulos narai atsirado šalia manęs nesužeisti.

Užtaisytojas ir ardmanas griovi. Mano vyrai šlaudžami dingsta parako dūmuose. Kai šoka i apkasą, anglik mane nieko nėra. Užtaisyn pistoletą. — Kliūtis! Ar šiandien viskas užkerėta?

Staiga apkase iš kairės pamatau slenkančius du bolševikus: vienas su „Molotovo coctailiu", rankoje antra su šautuvu, ant kurio buvo užmaistas durtuvas.

Kas man be ginklo daryti?

Aš mostelėiu ranka, kviesdamas juos, ir aiškiai vokiškai sakau: „Mano pozi. iai. Jūs galite išlipti".

Ir iš tiesu, ie padeda savo ginklus, išlipa ir apkaso ir pasiduoda.

Tada pro parako dūmus pamatau atsisukantį bolševiką šū tomi tanku su perkrypusiu bokšlu ir iš jo kylančias dūmais.

SVEIKINIMAI...

Mano draugai puolė prie manęs. Pasižiūrime vienas į kita ir nuostabu: kad esame sveiki, nors ir labai purvini.

Lauk iš apkaso ir prie mūsų tankų! Priešo artilerija vis dar daužė.

Užtaisytojas ir užtaisytojas seko junigiklio rankena, o aš tuo tarpu apžiūrėjau mūsų tanko žaizdas. Mus globojo laimė. Tankas dar galėjo vekti.

Nuskubėjau pas būrio vadą ir pranešian jam apie sužalojimus. Tuo pačiu momentu buvo už užvestas motoras.

„Vaižinokite atsargiai atgal, o aš vyksiu drauge ir saugosiu jus ugnimi!"

„Dėkui, pone leitenanta, aš vėl galiu vekti! Beit kelionės procentu. Pasiduoti tri vorkov".

„Gerai! Tada važiuokite atgal vienas!"

Tuo tarpu mano ieula sulipo i savo vietas.

„Užtaisyn šarvine granatai" — raportuoja taikytojas. „Kulkosvaidžiai tvarkoje!" — geral nusiteikes šūkteli devynioliktinetis užtaisytojas.

„Radistas mikrofonas veikia!" — praneša radistas.

Pamažu grįžtame atgal. Į vietovės vakarinę pusę žygiavo šimtai belaisvių. Ja buvo jau 482, kalo man šūkteliėjo šauliu leitenantas. Jis ir jo vyrai mus širdingai sveikino.

Grįžome i vadovietę ir užėmėme saugoti posta. Kuopos vado tanko ieula pasveikino mus „ačiumo dienu", kalp kad buvo iprasta, jei kas tik per plauką atsidurdavo nuo mirties.

Tuo tarpu priešo artilerija vėl pasidarė labai veikli.

„I tanką, užimti vietas!" — įsako vyresnysis leitenantas. Mes vykdome. Greitai bus tanko. Atsigulam pobūrio.

Mus vis žadino granatų smūgiai. Kas valandą keitėsi sargyba.

(„Das Reich"). Vertė Z. R.

Atverta knygo

ARŪNAS BALYS

Kiekvieną kartą, kai ant knygų ar laikraščių paketo rašau: „Feldpost Nr. 14... an Soldat...", nejučiomis mano atmintyje iškyla kelių šios žiemos dienų prisiminimai. Tie atsiminimai išryškėja taip gyvai, kad aš lyg iš naujo pergyvenu visa tai, ką man teko tuomet patirti. Vėl aš jaučiuos toli Rytuose, girdžiu šiaurio stugavimą ir nykų, kaip pati mirtis, sniego vilnijimą neaprėpiamais laukais. Ir dabar, kai saulėje jau žiba sakuotas pumpuras, kai dažnai dangus yra neapsakomai sukštas ir mėlynas, tų žiemos dienų prisiminimai nemirsta manęs krūtinėje. Jiems, tur būt, lemta tik drauge su mano širdimi užgesti.

— ooo —

Sugriuvusiose kareivinėse, kurių visuose kampuose švilpavo vėjas, mes linksmai plepėjome ties liepsnojančia ugnele, kuri pro atdaras krosnies dureles gyvai švitavo. Pro kelias suodinas, dulkinas stiklo šukes, kurios padvalov lango stiklą, į kambarį tingiai liejosi balksva šviesa. Ji tarsi be žodžių pasakojo apie pūgos žiaurumą, kuri plačiai ir nevaržomai siautė lauke. Kai valandėlei mes nutildavome ir nejučiomis įsiklausydavome pūgos šėlimo, mus apimdavo sunkios mintys. Niekas nebandė tų minčių reikšti žodžiais, nes jos buvo pilkos ir beprasmės, bet slėgė krūtinę lygiai taip pat sunkiai, kaip pūgos šėlimas. Todėl kiekvienas jautė pareigą nors ir akimirksniui užviešpatavusią tylą suplėšyti. Žinoma, pokalbio sąšimi buvo puskarininkis Antanas, kuris žinojo šimtus mėlės istorijų, labai pikantiškų, bet laimingai pasibaigusių. Antanas, matyt, buvo tokio gymio, kad jisai negalėjo jokiu būdu įsivaizduoti mėlės nuotykių, kurie baigtųsi sąsaromis, išmetinėjimais, arba, gink Dieve, savižudybe bei kita kruvina kvailyste. Todėl dienomis, kai jisai buvo laisvas nuo tarnybos, kiekviename kareivinių kampuityje draugai jo laukė su tikru nuoširdumu ir pagarba. Labai gaila, kad laisvų dienų puskarininkis Antanas turėjo labai maža ir dažnai grįždavo iš tarnybos taip nusikamavęs ir pavargęs, kad nei gražiausi draugų pasakojimai neišviliodavo iš jo lūpų nė vieno žodžio.

Puskarininkis Antanas buvo pačiame pasakojimo įkarštyje, kai nervingai suskambėjo telefonas. Kuopos vadas pakilo atsiliepti. Visi nutilo.

„... — Tuojau atėsiu aš pats..." — po valandėlės balsė pokalbį ir padėjo ragelį.

Jo vejo nugairintame veide išsirėžė rūpesčio raukšlės. Jis pamažu grįžo prie mūsų, akimirksnį lyg stengėsi ką prisiminti, o paskui ėmė skubiai vilktis miliną.

— Peršovė 12-toje sargyboje kareivį. Jį tuojau atveža į lauko ligoninę. Einu pažiūrėti. Jei kas manes ieškotų, jūs, leitenante, mano vietoje... — ramiai tarė pirmojo būrio vadui.

Pasišviuiau jį palydėti.

Lauke oras buvo tikrai pragariškas.

Sniego verpetos lėkė, kaip padūkusios. Per keletą žingsnių nebuvo galima išžiūrėti žmogaus. Kai mes atėjome prie nykaus, iš dalies apgriuvusio mūro, kuriame buvo įsikūrusi lauko ligoninė, ties durimis sustojo rogės. Kaulėtas, nuo šalčio pastyręs kuinas, sukrypusios rogės, didžiulė skara apsisukęs vežėjas ir jo palydovai — du kareiviai — mums iš karto pasakė, jog čia atveztas sužeistasis. Priėjome arčiau. Rogėse miline ir antklode susuktas gulėjo kareivis. Jo veidas, ant kuro rasojo tirpstą sniego krislai, buvo išbėlykęs, burna kietai sučiaupta, akys liguistai žibėjo.

— Eilinis Raudėnas... Na, kas atsitiko?... — užklausė kuopos vadas.

Sužeistasis meiliai pažiūrėjo, suvilgė lūpas ir dėdamas visas pastangas nusišypsoti, su vargu pražvokšta:

— Peršovė...

Tuo tarpu išbėgo sanitarai, pagulėję ligoni į neštuvus ir mes nuskėmė paskui.

Praslinko geras pusvalandis, kol pas mus į laukimąjį atėjo gydytojas. Senas, žilas, labai simpatiško veido kapitonas.

— Blogai. Maža vilties. Kliudė į vidurius, sunkiai sužalotos žarnos. Labai lengvai gali įvykti kraujo užkrėtimas... Na, žiūrėkime. Gal pavyks, tuojau operuosime...

Vakare vėl atėjome aplankyti ligoni. Jis buvo po operacijos ir jautėsi tiek gerai, kad mums leido su juo pasišnekėti.

Kai mes priėjime prie lovos, jis iš karto mums pasigyrė:

— Man dabar taip gera...

— Žinoma, pasveiksi ir vėl viskas bus tvarkoje... — raminome, tačiau jo išblykusiame veide ir giliai įdubusiose akyse aiškiai klaidžiojo mirties šešėliai.

Matyti, instinktyviai tai jautė ir patsai ligonis. Jisai ilgai žiūrėjo į langą, už kurio stovėjo niūri žiemos naktis ir tarsi bijodamas, tarsi gėdindamasis tarė kuopos vadui:

— Jeigu mirčiau, žiedą, vade nusiuskite Saliutei...

Saliutei, kuri liko toli, oli gimtuose laukuose.

— Ne, ne, nereikia taip liūdnai galvoti. Viskas bus gerai... Gal ko tau trūksta, mes atnešime...

— ramino kuopos vadas.

Dieve, tai buvo tik paprasti suraminimo ir paguodos žodžiai ir pažadai! Ką mes galėjome jam atnešti! Sigarečių ir porą saldainių, kuriuos gauname prie maisto davinio, bet jų ligonis nebuvo reikalingas!

Jisai ilgai galvojo, o paskui drebančiu balsu prataré:

— Būtų gera, jei gaučiau liuvišką knygą. Juk man čia ilgai reikės gulėti...

— Gerai, gerai! Atnešime!...

Deja, knygos, jokios lietuviškos knygos visoje kuopoje nebuvo. Nenustodami vilties ir trokšdami patenkinti ligonio norą, mes ižgriozdėm visus kampus ir pagaliau sandėliuokyje, kuriame buvo laikomi ginklų valymo įrankiai, radome du lankus vienos knygos „Aš dar kartą grįžtu". Aplenkėme juos popieriumi ir nunešėme rytą ligoniui. Dabar jis buvo dar daugiau išblyskęs, kaktoje styrėjo staibus prakaito lašai.

— Knyga atnešėm...

Jisai pasuko į mus galvą ir su šnibždėjo:

— Paskaitykite, vade...

Klausėsi plačiai pravertomis skimis. Knygos žodžiai jam ryškėjo gimtojo sodžiaus pievomis, žiedais apsipluošia krianusė ties avirno durimis, auksiniu saulėlydžiu beržyne...

— Kaip gražu... — sudejavo, o paskui pamažu, besiklausydamas užmigo sunkiu ligonio miegu.

Mes išėjome tvirtai pasiryžę vakare ateiti ir vėl jam paskaityti.

Kai vakare atėjome, jo lova buvo tuščia. Ant spinteles gulėjo atversta knyga.

Jis buvo jau lavoninėje.

Balys Arūnas

LAIŠKAI

PAKELTA NUOTAIKA TOLYN Į RYTUS

Aušo gražus kovo mėn. pabaigos rytas. Reicho karo vėliava ir greta mūsų trispalvė, vėjelio inidinamos, suposi virš kareivinių. Miesto griuvėsiai dar tyliai snaudė klaikioje tamsoje. Bet vieno Lietuvių Savisaugos Dalinio karlai ta ryto, kėlėsi labai anksti. Dideliu kruopštumu stvėrėsi darbo. Ruošėsi tolyn į Rytus. Ruošia, tvarko savo aprangą ir bendrą turtą. Neša į rąlonę ir tvarkingai čia sudeda. Saulės pirmutiniams spinduliams atsimušus į aukštus kareivinių pastatus, viskas jau buvo tvarkoje. Veidusose Syposna ir apkitusi nuotaika. Skamba graži lietuviškai karinė daina.

Staiga viską pertraukia staigus motorų dūzgimas. Tai didžiulė autobusų vora slenka į rąlonę. Jie vež mūsų vyrus toliau nuo šio miesto griuvėsių. Paskutinį kartą prie šių kareivinių širikuojamas dalinys. Nuskambėja ramiose ryto tylose carsi komanda. Iš kareivinių išeina mūsų batalijono vadas ir vienas vokiečių karininkas, kuris pasisveikina: „Heil Hitaner". Mūsų gretos griausmingai atsako: „Heil, Hitler". Jis tarė savo žodį išvykstantiems mūsų kariams. Padėkojo už geraį atlikta tarnyba šiame mieste. Palinkėjo geriausios sėkmės naujoje gyvenimo vietoje. Po kalbos kuopos tvarkingai krovėsi savo turtą ir apranga ioms skirtose mašinose.

Sudūzgė galingi motorai. Mašinos viena paskui kita slinko iš rajono. Ir tarp griuvėsių tvsančiomis gatvėmis toli ilga vora slinko plentu tolyn. Pro mašinų langus skambėjo graži lietuviška daina tuščiais kolchozų laukais ir bolševikų nuniniais miškais.

Gr. J. Janulaitis

ALGIMANTAS GIEDRIUS

Karas ir meilė

(Fragmentas) 21)

Išaušo lietingos, vėjuotas ir šaltas birželio keturioliktosios rytas. Skurdus, paniuręs dunksojo tarp kalnų Vilniaus miestas.

Dar vakar vakare majoras Karštys įšgirdo per savo radėją „Tasso" paneigimą apie pasaulyje skleidžiamas žinias, esą Sovietų Sąjunga paskubomis baigianti Vokietijos pasienyje telkti savo armijas, ir kad konfliktas tarp abiejų galybių esąs neišvengiamas... Maskvos paneigimas buvo toks neįtikėtinas ir banalus, kad visiems girdėjusiems tiktai sukėlė dar didesnį nerimą, laukimo kažko staigaus, nepaprasto.

— Atrodo, turi pagaliau prasidėti... — slapčiomis nusprendė majoras Karštys, apžvelgdamas pro langą migloto ryto nykumą. Tuo pačiu momentu gatvėje pastrodė sovietinis sunkvežimis, kuriame sėdėjo keliolika susitraukusių civilių žmonių, vyrų ir moterų. Juos saugojo šautuvais ginkluoti enkavedistai. Po minutės tokių mašinų pasirodė antra, trečia... dešimta.

Giliai susidomėjęs šiuo vaizdu, majoras Karštys pro tankią lango užuolaidą stebėjo purviną gatvę toliau.

Vienas tuščias enkavedistų sunkvežimis staiga sustojo prie namo, kuriame buvo ir majoro butas. Nesuprasdamas, kas vyksta, majoras Karštys susidomėjęs ramiai sekė sustojusį sunkvežimį. Iš jo iššoko trys enkavedistai greitai pranyko gretimose įeinamose namo duryse. Pasilikusieji budriai vaikščiojo prie mašinos, klaikiai šmėkščiodami smailais rusiškais durtuvais. Čia pat tik per šaligatvį, už kelių metrų nuo majoro Karščio akių.

Po kokios dvidešimties minučių pro duris išėję enkavedistai atsivedė keletą įvairaus amžiaus moterų, kurios tyliai raudodamos ar bent išgąstingais veidais lipo į purviną sunkvežimį. Enkavedistai nerūpestinga gal sumetė mašinon vargingus išvežamųjų rysulius ir greitai patys sulipo sunkvežimin. Siurkčiai suurzgė motoras, sunkvežimis pajudėjo.

— Ką čia taip stebi? — neramus ponios Irenos klausimas.

— Enkavedistai iš mūsų namo išvežė kažkokias moteris. Čia šiandien kažkas vyksta. Ar tik ne savo „katiušas" rusai paskubomis iškrausto. Tik dabar keletą nepažistamų moterų iš mūsų namo išvežė. Juk čia, rodos, gyveno keletas komandierių žmonų. Teisingai aš vakar pagalvojau, kad „Tasso" paneigimas iš tikrųjų paraku kvepia.

— Dieve, Dieve, o gal jau karas?... — pradėjo jaudintis Irena.

Majorui su žmona bestovint prie lango, gatvėje vėl sušūžė sunkvežimiai vežamų žmonių. Ten buvo vyrų, moterų ir net vaikų. Vieni jų tyliai sėdėjo susigūžę ant sunkvežimio dugno, kiti, ypač moterys, atvirai raudėjo, tiesdamos pagalbos šauksmo rankas į retus gatvės praėvius. Vyrai sėdėjo kietai sukandę dantis, klaikiai žiūrėdami į šias masines tragiškas scenas.

— Man atrodo, kad čia žmones išveža... — nujausdama tikrovę, sudrebėjo šalia vyro stovinti Irena.

— Pažiūrėsim... — prikimusiu balsu sunkiai ištarė majoras Karštys. Nieko nesuprasdami vaikai triukšmingai žaidė miegamajam.

Staigus, nervingas durų skambučio tampymas nejučiomis priverte krūpteléti majorą ir jo žmoną. Po kelių sekundžių kambarysę visoje persigandusiu veidu kapitono Dociaus žmona.

— Ponia, kas čia daros? — baimindamosi atsakymo, klausia Irena.

— Veža... Žmones veža... Ištisas šeimas, su mažais vaikais... Pilnos gatvės sunkvežimių ir mėlynkepurių... Paskutinio teismo diena, ponia... Kas bus, Dieve, kas bus?... Kur mano vyras?... Gal būt, juos jau seniai išvežė ar nužudė... Joniui žinių iš stovyklos... Budėliai, prakeikti budėliai!... — prapliupo isteriškai raudoti fotelyje sukritusi jauna moteris.

Ponia Irena gaivališkai pasidavė bendram susijaudinimui ir pradėjo verkti. Majoras Karštys mėgino raminti lygsvaros nustojusią viešnią, o kažką negero nujausdami vaikai nustojo žaidę ir nedrąsiai žvilgčiojo pro miegamojo duris į kambarį.

Nuvykus į pulką, majorui Karščiui buvo pareikšta, kad komisijos darbas pertraukiamas, ir kad jis kiekvienu momentu laukty isakymo grįžti į poligoną.

Dvi dienas majoras Karštys kaip nesavas sėdėjo savo bute, laukdamas ne isakymo vykti stovyklon, bet enkavedistų sunkvežimin, jam ir jo šeimai išvežti. Ponia Irena per tas dienas beveik pražilo, nuolatos raudodama dėl savo vyro ir vaikų likimo. Mažiausias autovežimio ūžesys dieną, o ypač naktį, kankinančiai ardė kiekvieną nervą. Kiekvienu momentu atrodė, kad tuojau sustos vienas kuris pravažiuojančių enkavedistų sunkvežimių, o ginkluoti aziatų budėliai grubiai įsiverš pro duris, kad galutinai išdraskytų šį gausų lietuviškos šeimos lizdelį...

Bėgti... Slėptis pačiam... Paslėpti šeimą... Bet kur... Kokiu būdu... Juk ne vienas žmogus... Keturi maži vaikai... Dargi čia, šiame žydų ir viskių padugnių užviešpatautame mieste... Mieste, kuriame šiomis išvežimo dienomis buvo sutelkta begalės enkavedistų, nekaltų žmonių medžiokliei vykdyti.

Nenoredamas peranksti pražudyti savo šeimą, jeigu nepavykty, majoras Karštys kol kas niekam nesiryžo ir lauke aplinkybių paaiškėjimo.

Birželio penkioliktąją apie pietus mieste, kartų šeimose, staiga pasklido žinia apie karininkų suėmimą Pažiemenės stovyklose. Vienam sanitarijos pusės karininkui pavyko iš stovyklos perduoti į Vilnių suimtųjų karininkų sąrašą. Susijaudinimas, perdėti

MŪSŲ GYVENIMAS

NAUJI TALKININKAI KOVOJE SU BOLŠEVIZMU

Šiomis dienomis iš Vilniaus Išvyko N. batalionas mūsų karių tolian už Lietuvos ribu, talkininkauti bendroje Europos kovoje prieš bolševizmą.

Ešelonas pasikrovusi batalionę, išleisti atvyko SS ir vietinės Policijos Vadas SS Standartenfiureris Krieg, Vilniaus Apygardos SD Vadas pik. Kraunaitis su savo Štabo pareigūnais.

SS Standartenfiureris Krieg savo turiningoje kalboje palinkėjo mūsų vyrams geriausios sėkmės, liepdamas ir toliau tobulintis karybos, būti tikrais kariais ir garbingai atstovauti Vilniaus miesto vardą.

Geroje nuotaikoje išvykstančius mūsų karius palydėjo ir apdovanojo vėlėmis bei kitomis atminimo dovanėlėmis malonios mūsų mergaitės studentės ir kt. Sm.

PASKIRTI KARIŲ ĮR JŲ ŠEIMŲ GLOBOS KARININKAI

Pagal Tvarkos Policijos Vado Lietuvoje potvarkį, kiekviename batalione ir apygardų Štabuose visai kariui, sužeistų karių ir karių šeimų globos reikalais rūpintis paskirti karininkai. Inspekcijos Štabe tais reikalais rūpintis paskirtas pik. Šaudrys (Aum.)

PAKELTI I AUKŠTESNIUS LAIPSNIUS KARIAI

Vilniaus Apygardos vadas už gerą pareigų žinojimą ir stropų jų vykdymą pakėlė į aukštesnius laipsnius šiuos Apygardos karius:

I virešinis: Jonų Luobikį;

I grandinio: Petrą Abaravičių, Justą Karvelį, Juozą Liubkevičių, Juozą Maca, Petrą Rimydį ir Justą Valčių.

VILNIAUS APYGARDOJE

— Gegužės 7 d. Miesto Teatre kariai žiūrėjo V. Alanto 3 v. pjesę „Oyvenimas iš naujo".

— Gegužės 8 d. kariai pakartotinai dalyvavo vokiečių policijos meno ansamblio, vad. p. Ostermann, koncerte. Koncertas paliko rilų įspūdį. (Aum.)

BAIGĖ JAUNŲ KAREIVIŲ APMOKYMA

Vilniaus Apygardos N batalione jaunų kareivių baigė mokymo periodą ir išlaikę patikrinamuosius egzaminus, pakelti į eilinio laipsnį. Geriausiai egzaminus išlaikė: Jonas Baryšas, Petras Barbutka, Viktoras Jarmalis ir Stasys Urbonavičius. Buv. jaunų kareivių dalinio vadui j. ltn. Valančiui už rūpestingą kareivių parengimą batalijono vadas pareiškė tarnybinę padėką. (Aum.)

KARIŲ ŠEIMOMS PASALPŲ GAVIMO TVARKA

Karių šeimos, norėdamos gauti pašalpą už žuvusį ar miršusį kari, turi pateikti Apygardos Štabui šiuos dokumentus:

1. Karo žmona (tei karys buvo vedęs):

a) prašymą pašalpai ar pensijai gauti;

b) vedybų metrikų ištrauką;

c) jei yra vaikų, kiekviena vaiko gimimo metrikų ištrauką.

2. Tėvas — motina (tei karys buvo nevedęs):

a) prašymą pašalpai ar pensijai gauti;

b) tėvų gyvenamosios vietos miesto burmistro ar valsčiaus viršaičio pažymėjimą, kad miršusio karo nei tėvas, nei motina jokio atlyginimo iš niekur negauna ir kad iki karo mirties tėvas arba motina buvo miršusio karo šeiplami ar išlaikomi.

„INDRANAI" SD KARIAMS

Gegužės 13 d. Vilniaus „Vaidilos" Teatre buvo suvaidinta Vilniuje esantiems SD kariams Blaumanio drama „Indranai".

PADĖKA

Panėlėms ir ponioms: O. Balzaraitei, O. Jankauskaitei, St. Dankauskaitei, J. Jankauskaitei, R. Jarmalaitei, Z. Markauskienei, V. Barkauskaitei, V. Geigaitaitei, O. Gaigaitei, K. Klukaitei, J. Rubytei, R. Savickaitei, D. Augustėnaitei ir O. Michulionei, per trumpą laiką surinkusioms, pagamintusioms ir paaukojusioms i Kytus išvykstančio Vilniaus Apygardos N. batalijono kariams įvairių Vilniaus atminimui dovanėlių, — savo ir karių vardu reiškia nuoširdžią padėką.

LSD Vilniaus Apygardos Vadas

PADĖKA

Ats. kpt. Eng. Petrauskui, paaukojusiam vienam Kariuomenės Sporto Dalių Batalionui Kytuose 13 kvarsų, savo ir karių vardu nuoširdžiai dėkoja.

LSD Vilniaus Apygardos Vadas

Palaidotas Rytuose žuvęs eil. Julius Navikas

Balandžio mėn. baigiantis mūsų batalionui pasiekė žinia, kad kautynėse su bolševikų partizanų gaujomis žuvo mūsų dalinio eilinis Julius Navikas ir jo palaikai atvežami į įgulą laidoti.

Visi įgulėje esantieji kariai išėjo į rajoną pasitikti žuvusiojo drango. Priartėjus karstui prie rajono vartų, įgulos budintis karininkas sukomandavo: „Ramiai, kepures nusiimk!" ir visi sustingo vietoje, atiduodami pagarbą žuvusiam drangui. Tai buvo antroji mūsų batalijono auka Rytuose.

Kitą dieną mūsų būrio žmonės išlydėjo jį į amžinojo poilsio vietą.

Atydėjus karstą prie cerkvės šventoriaus vartų, išsirikiuvusioji vietos policininkų ir ir iš rokiečių žandarmerijos atstovai atidavė žuvusiajam paskutinę pagarbą. Šventoriuje prie duobės išsirikiavo atydėjusieji karai ir susirinko per 200 vietos gyventojų. Be to, atvyko mūsų dalinio vadas ir vokiečių policijos karininkas.

Nesant šioje apylinkėje katalikų dvasininkų, vietos pirmosiosa cerkvės šventinčas atlaikė laidojimo pamaldas ir paskė pamoką, kuriame su ašaromis aksye pabrėžė prie duobės susirinkusiosiosi vietos visuomenei: „Mes ypač turime būti dėkingi tiems

Paieškomi dingę kariai

Gr. Bronius Balčiūnas, tarnaves 294 šaulių polko kulk. kuopoje. Prieš karą iš Varėnos poligono buvo paguldytas ligoninėn. Prašo pranešti Dna Balčiūnienė, Paplonės vnk., Linkuva, Šiaulių aps.

Juozas Žinkevičius, paskutiniu laiku gyvenęs Vilniuje, dirbęs šoferiu mokykloje — auto būryje, dingo be žinios. Kas žino apie jį, prašau pranešti Jonui Žinkevičiui, Valčiauskis, Alvito val., Vilkaviškio aps.

Gr. Mykolas Čerūnis, tarnaves 1 pėst. pulke, o vėliau Pabradės poligone. Žinančiųjų apie jį prašoma pranešti Vincui Čerūniui, Pagojės vnk., Lelūnai, Utenos aps., arba „Karui".

Vyr. leitnas Jamšauskas, tarnaves 179. SD priešlėktuviniam divizione, Pabradės poligone. Kas žinotų apie jį, prašoma pranešti Marijai Janušauskienei, Bazorų km., Alytus, arba Kaunas telefonu — Nr. 29271.

Veterinarijos gydytojas kpt. Petras Užbalis, tarnaves 618 art. pulke, 1941. VI. 14. suimtas Pabradės poligone. Žinančius ką nors apie jo likimą, apie jo suėmimą ar vežimo aplinkybes, labai prašau pranešti šiuo adresu: Eugenijai Užbalienei, Rokiškis, gimnazija.

Psk. P. Užbalkė, kuri laika tarnaves Karo Mokyklos atskiroje artilerijos grupėje, o prieš karą Šventoninėlių stovykloje. Kas žinote ką nors apie jį, prašoma pranešti Jonui Užbalkiui, Paparnaičių vnk., Antazavė, Panevėžio aps.

Justinas Jonaitis, Jono sūnus, kilęs iš Karo kareivis, Šakių aps., tarnaves „Raudonarmiečio" kareivinėse (Vilniuje) civilinis tarsautojo šoferiu. Dingo pirmosios karo dienomis. Kas žinote ką nors apie jį, prašoma pranešti Kostei Jonaitienei, Kaunas — Viliampolė, Stulginskio g. Nr. 89.

Gen. st. pik. Petras Kiriys, bolševikų išvežtas iš Kauno. Gal kas nors iš Kauno sutikęs matęs ar ką nors žinąs apie jį. Prašoma pranešti Vabalninkų klebonui kanauninkui Matui Kiriui, Vabalninkas, Biržų aps.

J. ltn. Algirdas Jasinis, 617. AP, 1941. VI. 16—20. išsiųstas į Rusiją atsarginiu parveži nebegrįžo. Gal kas žino jo likimą, prašoma pranešti Z. Jasinienei, Zarasai, Bukanės, 10.

Vet. j. psk. Jonas Jonaitis, tarnaves VPM artilerijos grupėje, 1940 m. spalio mėn. bolševikų buvo areštuotas ir iki šol kaip pradėjus buvęs Rygos Cietume. Nr. 1, I krp. 20 kam. Smulkiau žinančiųjų apie jo suėmimą, bei tolesnį jo likimą karui prasidėjus, prašoma pranešti jo tėvams: V. Jonaitis, Burbiškių km., Seredžiaus paštas.

Tarnavusiu drauge su kpt. Adomaičiu Prana 615. AP Vilniuje, ir žinančiai kažkuo jis pasidėjęs su savimi, išvykdamas i poligoną, prašoma pranešti Kaziui Adomaičiui, Šapnagių km., Kruopių paštas, Šiauliai aps.

Jonas Savickas, tarnaves I art. pulke, vėliau buvęs Pabradės poligone. Kas žinotų ką dėra apie jį, prašoma pranešti tėvui Antanui Savickui, Burbiškio p. az.

Eil. Julius Žemaitis, tarnaves 1 art. pulke Kupiškyje, vėliau Pabradės poligone. Ką nors žinančiųjų apie jį prašoma pranešti Petrui Žemaičiui, Rikoku km., Panemunėlis, Rokiškio aps.

Eil. Vincas Eibutis, tarnaves 3 art. pulko 3 baterijoje, vėliau Pabradės poligone. Žinančiųjų apie jį prašo pranešti šiems Antonina Eibutienė, Anksvokės km., Laituva, Mažeikių aps.

Ltn. Kazys Mikelionis, ankčiau tarnaves 3 pėst. pulke, prieš karą Pabradės poligone. Žinančiųjų apie jį prašoma pranešti St. Mikelioniui, Glitiškių valstybinis ūkis, Paberžė, Vilniaus aps.

Ištremtieji

Gauta papildomų žinių. kad:

1. j. psk. Batvinis Bronius (žiūr. „Karis" Nr. 17 sk. 7) buvo laikomas Vilniaus s. d. kalėjime nuo 1941. III. 12. iki 1941. VI. 16. Ta dieną buvo išvežtas į Vorkutpečiaza

2. Psk. Maciukas Kazys, 617. AP, suimtas 1940 m. Likimas nežinomas.

3. Eil. Saldūnas Vincas, buv. 9. PP, suimtas 1940. XII. 2. ir 1940. XII. 26. išvežtas iš Vilniaus s. d. kalėjimo i Maskvą.

4. Eil. Čibiras Aleksandras, Pašiu, suimtas 1940 m. lankričio — gruodžio mėn. Išvežtas 1941. IV. 29. i Pečerlazą.

5. Ltn. Grizaičinas Kazys (žiūr. „Karis" Nr. 17) suimtas ne gegužės mėn., bet balandžio 1 d.

6. Psk. Strimaitis Albinas, 616. AP, 1941. II. 20. suimtas ir 1941. VI. 16. iš Vilniaus s. d. kalėjimo išvežtas i Vorkutpečiaza.

7. Adamonis Kazys, 234. SP, suimtas 1941 m. vasario mėn. ir 1941. VI. 16. iš Vilniaus s. d. kalėjimo išvežtas i Vorkutpečiaza.

8. Psk. Jokubauskas Kazys, tarnaves tankų dalinyje, suimtas 1940 m. rugpiūčio — rugsėjo mėn. ir 1941. IV. 26. iš Vilniaus s. d. kalėjimo išvežtas i Pečerlazą.

9. Eil. Bufa Bronius — suimtas 1941 m. vasario mėn. ir 1941. VI. 23. iš Vilniaus s. d. kalėjimo išvežtas i geležinkelio stoti (i Rusiją).

SKELBIMAS

Karininkų Ramovei reikalingas sargas, lietuvis, tarnaves kariuomenėje. Dėl savęs teiraukis nas Ramovės Šeimininką: Vilniaus, Vilniaus g. Nr. 42 bt. 2.

---

gandai apie karius stovyklose ir išvežimo panika gaišutinai priblokšė nelaimingas karių, ypač išvežtųjų, šeimas, kuriųjų tuo tarpu enkavedistai dar nelietė.

— — —

Visi suimtieji žmonės buvo suvaryti ir uždalti prekiniuose vagonuose. Visi: moterys, ligonys, maži vaikai ir patys mažiausieji naujagimėlai...

Užstojo karštas, saulėtas oras. Nelaimingos žydiškųjų Stalino budelių aukos buvo pasmerktos badu ir troškuliu uždusti uždaltuose vagonuose... Iš proto eiančios motinos neturėjo kur palaidoti balsiose kančiose mirusių savo vaikų... Baisus, beprotiškiausias prakeiktinas pakibo virš viso pražydėjusio Lietuvos krašto... Kaimuose ir miestuose plito nuo amžių negirdėtas visuotinio išvežimo siaubas. Šimtuose prikimštų vagonų duso tūkstančiai žmonių, pasmerktųjų kalkiauisiai netinomybei ir pražūčiai raudonojo bolševikinio smako nasruose...

Pagaliau majoras Karštys gavo įsakymą birželio septynioliktąją dieną grįžti į Pažiemnės stovyklą. Masinis žmonių vežimas Vilniuje jau buvo pasibaigęs. Pavienių žmonių medžioklės vyko be pertraukos. Žmonės vagonuose dar tebeduso įvairiose nuošalesnėse stotyse. Raudonojo maro siaubūnas išdidžiai triumfavo, apsisaugojęs nuo „aktyviųjų lietuvių", kai tuo tarpu jų didžiąją dalį sudarė niekuo nedėtos moterys, seneliai, mažamečiai vaikai...

Artėjo majoro Karščio atsisveikinimo valanda. Lyg šešėlis, po namus apsišarojusi tylai slankiojo Irena. Nusimine tylūs vyresniej vaikai nuolatos nesąmoningai glaudėsi prie nelaimingos išvykstančio tėvo. Daug prisižiaidusi mažiausioji, nerūpestingiausioji Laimutė kietai užmigo savo švarioje lovutėje.

Sunki nerimastis gaivališkai spaudė majoro gerklę ką nors daugiau kalbėti su savo baimės iškankintąja žmona. Jis tylėdamas ilgai rymo foteliukyje, nereiškmingai žiūrėdamas į kambario lubas. Valandos bėga. Iš karto strodė, kad laiko iki išvykimo valandos dar gana daug. Staiga pasirodo, kad jis jau baigiasi, kad reikia skubėti atsisveikinti...

Gilia tėviška meile liepsnojančios majoro rankos šveilniai glosto tylinčių vaikų galvutes. Klaikus atsisveikinimo žvilgsnis nori gerai įsižiūrėti į melsvas vaikų akučių gelmes, kad jas atmintų amžinai...

Paskutinio atsisveikinimo mintis pradeda palaužti seno, užsigrūdinusio kario valią... Drauge su šeimos atsisveikinimo susijaudinimu kyla ir pačių beprotiškiausių minčių, kurias majoras Karštys, vis dėlto, pradeda rimtai svarstyti. Jis žiūri drėgnomis akimis į tris liūdnai išsirikiavusius vaikučių galvytes, o mintyse brėsta baisus planas...

Nejaugi šie nekaltieusi jo gražučiai vaikai pasmerkti uždusti uždaltuose vagonuose... Nejaugi jis, tėvas, leis įvykti tai baisiausiai tragedijai... O ne... Nekados!.. Tuomet... geriau jau savo paties ranka... ir visiems pasilikti savo gimtoje žemėje, mielajam išsvajotam Vilniaus mieste... Kur nors žaliuojančioje Gedimino kalno papėdėje... Laiko dar yra... Tuomet nesvarbu pavėluoti į traukinį... Juk nejaugi bolševikai gali atimti teisę senolių numylėtoje žemėje palikti bent savo kaulus... Savo ir savo vaikų...

Slapčiomis savo mintyse jau beveik priėmęs šį baisiausią sprendimą, keistai blizgančiomis akimis, majoras nesąmoningai įtęngia miegamajin, kur skaisčiai išraudusiais veidukais, gelsvų garbanų vainiko apsupta, kvėpuoja saldžiai įmigusi jauniausioji dukrelė... Kažkoks tamsumas šmėkštelėjo majoro akyse pagalvojus apie savo prie šono kybantį ginklį ir pamačius šį miegantį nekaltą angelėlį...

— Valia, svarbiausia, valia! Juk ir mūsų sentėvia, tokiais atvejais nesudrebėdavo pažvelgti mirčiai į akis... — drąsino beprotiškumas sujaudintą sąmonę.

— Ne, ne, niekados... Prieš šią gėlelę aš neturėčiau jėgų... Kas čia pagaliau?... Juk aš einu iš proto... Sa lin!... — Nusprendė mintyse Karštys.

— Nejaugi bus lengviau uždusti belanguose vagonuose?.. Ką tuomet galvosi apie šią valandą, kada dar tavo rankose buvo tavo laisvė, tavo šeima ir tavo ginklas?.. — neatleido šėtoniška gundymo mintis...

— Gerai, o jeigu tuo tarpu nieko pikta nevyktų, nei tau, nei šeimai. O jeigu po keleto dienų karas... Kiti laisvi išlikę dėiaugsis išsigelbėjimu. Kokia beprasmiška bus ši gražaus lizdelio praštūis... — nesusilcido pasąmonėje išlikęs žiganingumas. — Juk nė vienos stovyklos suimtųjų šeimos neišvešė. Pagaliau, kas bebūtų, tai tik pačiam, vienam, bet ne šešių žmonių šeimai. Juk yra prasmės ir pasiaukoti, kad jie gyventų...

Visa ši baisi psichologinė dvikovė vyko tik keletą sekundžių. Kai ponia Irena tyliai jėgo miegamajin, vyras dar tebeėjūrėjo į jauniausiąsiai lovytę. Tuo tarpu Laimutė pravėrė savo nuostabiąsiąsiąsias akutes, praskleidė mažais pirščiukais nuo kaktytės auksinių garbanų pluoštėlį ir linksmai atsisėdo lovytėje.

— Tėveli, aš nolinu apsilenkti, — ji suvarstė savo obels žiedų skaistumo išraudusias lūpytes... Motina pradėjo paskubomis rengti linksmai kryksčiautąjį dukrelę, o majoras Karštys gyvai rengėsi karine kyloja apranga, baigė tvarkyti savo lagaminėlį, kad nepavėluotų stotin.

— — —

Kai majoras Karštys dar kartą prisiminė paskutinio atsisveikinimo momentą, jis dar tebejautė prie savo veido karštus, ašarotus žmonos skruostus, o jo akys dar tebekiaidžiojo tyrose keturių mėlynakių vaikučių akių gelmėse. Karštys geral i jas ėsiūrėrėje ir jų nepamirsė nei savo mirties valandoje...

Ilgas traukinys greitai šniokštė žaliuojančiais priemiesčių laukais. Majoras Karštys dar kartą apžvelgė didingą žaliuojančio Gedimino kalno viršūnę. Gal būt paskutinį kartą...

— Pasku-ti-nį!.. Pasku-ti-nį!.. — Dundėjo vagonų ratai. Majoras Karštys artėjo gyvųjų lavonų stovykion...

(B. d.)

Nr. 21 (1138) Vilnius, 1942 m. gegužės 16 d.

KIRPUS

PRENUMERATA: metams — 1,50 RM, pusei metų — 0,80 RM, vienai RM — 1,30 RM.
SKELBIMAI: Už dingusių pakėtėjimus ir pas. Iki 25 žodžių (arba iki eilės) po 1 RM. Ilgesni pranešimai po 3 Rpf už kiekvieną žodį. Kartą ir ką keisiu atsiųstus vertinimai po 50 Rpf už petito eilutę

Šelpiami laisvės kovų invalidai

„Savitarpinės Pagalbos Žinios" Nr. 10 rašo, kad Vyriausias Savitarpinės Pagalbos Komitetas paskyrė 8000 RM. pašalpos Lietuvos laisvės kovų invalidams. Gautoji pašalpa bus paskirstyta pirmoje eilėje tiems invalidams, kurie prarado darbingumą ir turi gausias šeimas.

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Gegužės 8 d. Kaune Vytauto Didžiojo Kultūros Muziejuje buvo atidaryta didžioji Lietuvos dailininkų paroda. Parodos atidarymam atvyko pats Generalinis Komisaras Dr. von Renteln, parodos globėjas, Švietimo Generalinis Tarėjas dr. Germantas daug vokiečių civilinės administracijos ir Lietuvos savivaldos viršininkų, taip pat dalyvavo žinomųjų šalininkų atstovai su plk. Justu ir vadovaujamo ir kultūros gyvenimui vyrai. Prieš atidarant Kauno Dičtojo Teatro simfoninis orkestras, diriguojamas Bukšos, sugriežė Liszto preludias. Po to parodos komiteto pirmininkas dail. Adomas Varnas iškėlė šios parodos reikšmę. Taip pat pirmo paminėta prieš 35 metus Vilniuje surūšta pirmoji Lietuvos meno parada. Šis faktas komitetui davė progos suteikti Lietuvos meno kūrybos apžvalgą nuo to laiko iki šių dienų. Tos būdu ši paroda labai reikšmingai, kaip užbaigimas ligšiolinės meno kūrybos ir tuo pat metu yra kertinis akmuo naujo baro pradžiai. Švietimo Generalinis Tarėjas dr. Germantas savo kalboje iškėlė naują dėsį ir naują kryptį kultūrinio meno kūrybos ugdymui. Padėkojęs vokiečių civilinei administracijai už švietimo ir kultūros reikalų rėmimą, pakvietė Generalinį Komisarą Dr. von Renteln parodą atidaryti. Generalinis Komisaras savo kalboje nurodė principą, kuriam tarnauti turi klekvienas tikras ir teisingas menas: neišt žmonėms šviesą, dėmesimą ir lėgą. Taip kitko jis pareiškė: „Paketlą gyvenimo jausma, dėlaugsma, grožio ir šviesos pajutimu, galimos pakilimai kilnios mintis, pastiklėkimą savimi ir tikėjimą savo lėgą ir gyvenimo šviesos puses — tai meno kūrinys turi žadinti žmogų, i kurį jis kalba." Paroda teilia ypač pamokomą paskutinėlį kelią kovojimo ginklais prieš bolševizmą, prisiėdęs prie šios kovos ir siuntimui tinkamai darbo lėgo žandenimis bei ginklamis gaminti. Be to, Generalinis Komisaras priminė, kad ji tikisi galėsiąs vieną gražią dieną Fiurerius pranešti, jog ir Lietuvai prisidėjus prie Europos tikimo išsprendimo. Generalinis Komisaras ragino apskričių viršininkus šiam reikalui visiškai atsidėti. Nuo ju lemiamai priklauso šio krašto prisidėjimas prie bolševizmo nugalėjimo.

Vakare suvažiavimo dalyviai miesto teatre klausėsi operos „Pakahė" po kurios Generalinis Komisaras asmeniškai viršininkus priėmė „Deutsches Haus" rūmuose.

— Naujai prijungtose prie Lietuvos srityse šemė visiškai nerūšiuota. Netrukus tose srityse bus sudarytos žemės rūšiavimo komisijos, kurios skaibai atliks rūšiavimo darbus seniūnijomis.

— Veterinarijos Departamento pastangomis šiuo metu gyvulių epidemijų pavojus žymiai sumažėjo.

— Gegužės 7 d. Kaune įvyko naujų krosninių instruktorių išleistuvės ir 13 asmenų buvo išteikta kursų baigimo pažymėjimai.

— Šiaulių miesto savivaldybei priklausęs siūlų fabrikas „Atlantas" perduotas Ostland-Faser bendrovei, kuri ši fabriką prijungė prie kito fabriko Šiauliuose — „Ekranto".

— Žiežmarinuose mirė 120 metų amžiaus senutė Bankauskienė.

— Statybos Valdybos Miestų Planavimo Direkcija ruošia mūsų miestams ir miesteliams planus, pagal kuriuos iš anksčiau galės tvarkingai ir patogiai atsistatyti. Pirmiausia yra matuojami ir projektuojami nao karo nukentėję.

Iki šiol suplanuoti šie miestai bei miestelėliai: Marijampolė, Viškio pašto ženklų katalogas", kuriame išryškėja lietuviškos pašto ženklų istorinės datos. Katalogas ypač vertingas filatelistams. Tekstą parnošė Bitaris. Viršelis — Jomanto.

— Kauno Jėzuitų bažnyčioje įvyko didelis religinės muzikos koncertas. Programoje dalyvavo operos solistai: Jasaitytė, Gutauskas, Kalvaitytė, Jėzuitų bažnyčios choras, Mažčikėno vedamas, be to, vargonuo Guliokas, smuikavo Vasiliūnas, akompanavo B. Dvarionas.

— Mažame Ignalinos miestelyje pradėjo darbe prie profesinės tarybos gu suorganizuotas kultūros būrelis. Jo iniciatyva gražiai paminėta Motinos Diena.

— Kauno menininkai — operos solistai: Jonuškaitė, Nauragis, Gailevičius, meninių šokių studijos vedėja Danutė Navvytytė, pianistai: Prialgauskas, Rauskutė ir Šiaulių Meno ir Mokslo Centro ir seniūnaičio choral bendromis jėgomis surnošė didelį meno vakarą. Programa buvo kartojama net šešis kartus.

— Kauno meninės prie profesinės sąjungų komiteto susiorganizavo kultūros bilelis. Jau buvo suruošta platus Mafronio minėjimas etc.

— Vilniaus Universiteto choras, vadovaujamas Ilčiuko, tik neseniai pradėjęs intensyviau dirbti, vėl ruošiasi visai eilei koncertų. Pirmadienį dainavo per Vilniaus radiofoną „Melynoji, pirmavaikė" linksmuvakario metu. Taip pat gautas pritarimas kelioms išvykoms koncertuoti po Rytų Lietuvą.

— Gegužės 16 d., Matematikos-Gamtos Fakulteto vieninės darbo posėdyje (Vilniaus Universitete) Kazys Grybauskas, jau išlaikęs doktoranto egzaminus, gina dizertaciją temą: „Fenolinės žėladdūkių krištolinės spektras" daktaro laipsnini gauti.

— Amatų mokyklomis steigti ir plėsti finansų įstaigos nutarė suteikti visą galimą paramą. Ši sritis atsižvelgė molatos bus plečiama ir tobulinama taip, kad pilnai būtų paruošti kvalifikuotų amatininkų trūkstamieji kadrai.

— Rytų krašto lietuviams ir Rytuose kovojantiems mūsų kariams kyrgoms rinkti komitetas iš visuomenės susukutu knygų nesenai pasinešę direnė Lekė Ivirės lietuviškos literatūros i vieną tolimesnę Rytų Lietuvos apylinkę.

Kelmė, Tryškiai, Raseiniai, Šėta, Rietavas, Varniai, Žarėnai, Tverai ir Palvinys. Baigiami planuoti Tauragė, Jonava, Kražiai, Seirijai, Skaudas ir Gargždai. Baigus sudegusių miestų planavimą, numatoma suaugrti planus mūsų didesnių miestų. Vilniaus ir Kauno miestų planai yra ruošiami savivaldybių pastangomis.

— Gegužės 10 d. Generalinis Komisaras Dr. von Renteln pradėjo trijų dienų kelionę po Panevėžio Oblastkomisariato sritį. Pradėta mo Panevėžio miesto, o 11 ir 12 d. kelionė buvo tęsiama Biržų ir Rokiškio apskrityse. Šios kelionės tikslas užmezgėti asmeninius santykius tarp Generalinio Komisaro ir miestų bei kaimų gyventojų sluoksnių.

Generalinis Komisaras visur buvo iškilmingai sutiktas ir daugelyje vietų susitojęs paskaitėjo su kalmėjais ir kitais gyventojų sluoksniais. Sutikimo iškilmėse Generalinį Komisarą sveikino įvairių visuomenės sluoksnių atstovai. Sutikimuose dalyvavo ir miesto savivaisgos dalinai.

— Gegužės 4 ir 5 d. d. Kaume Žemės Ūkio Rūmai sukvietė sodininkystės - daržininkystės sekcijos suvažiavimą, kuriame dalyvavo Žemės Ūkio Departamento, Sodininkystės - Daržininkystės Stoties, Augalų Apsaugos Stoties, Žemės Ūkio Akademijos, Vilniaus sodininkystės mokyklos. Be šeštos sodininkystės mokyklos atstovai ir kiti sodininkystės - daržininkystės specialistai.

— Darbo ir Socialinių Reikalų Generalinis Tarėjas gegužės 6 d. pasiekė potvarkį dėl transporto darbo talkininkų. Visą Lietuvos Generalinės Srities vyrai, gimę 1919 — 1922 metais, neatsižvelgiant į profesijos ir tai, ar turi jie darbą ar yra bedarbiai, šaukiami panandojimui transporto tarnybos talkininkais.

— Vilniaus Valstybinėje Akušerių Mokyklioje įvyko iškilmingos akušerių III laidos išleistuvės. Viso šią laidą baigė 55 mergaitės, kurios čia ir savo paskutinėjai rangtynes 5:3.

SPORTAS

IŠ VILNIAUS SPORTO GYVENIMO

Žiemos metu sąlygos Vilniaus sportini gyvenimą buvo nukreipusios į sustingimą, nes dėl įvairių priežasčių tiek mokyklinės jaunimas, tiek paskirų sporto klubų nariai neturėjo galimybių naudotis tinkamomis patalpomis.

Oražus pavasaris šią sportinę veiklą iš pagrindų pakeitė ir visas suplanuotas žiemos metu darbas perkeliamas į gamtą, aikštes, pripliaukas ir kt. vasaros sezono sporto įrengimo vietas. Šiuo metu Vilniuje yra isisteigę net penki lietuviu sporto klubai: „Sartinas", LFLS (Lietuvos Fizinio Lavinimosi Sąjg), LGSF (Lietuvos Gimnastikos Sporto Federacija), Vilniaus Buriuotojų Sporto Klubas, Vilniaus Universiteto Studentų Sporto Klubas. Pats klubų rinpestis yra kuo greičiausiai suformuoti įvairias sporto šakų komandas, kurios pradėtų aktyvią veiklą.

Dabar visi klubai turi futbolo komandas, lengvaatletų, krepšinio ir tinklinio. Pavasario sezono veikla yra gerokai įpusėjusi, nes iki šiol surengta visa eilė futbolo ir krepšinio, lengvosios atletikos, stalo tenisio ir kitų sporto šakų varžybų. Vilniaus burinotojai sėkmingai ruošdamiesi sezono atidarymui, atidarė savo narians ir šios sporto šakos mėgėjams buriuotojų teoretinius kursus. Be to, jeigu pasiseks išgauti priemonių, tai Sekminių šventės numato iškyla i Trakus.

Visi sporto klubai yra grynai Beturiškiais pagrindais, kurti ir savo nariu tarpe turi gana rimtu sporto mėgėjų ir sumanių organizatorių, todėl ir prie sunkių darbo sąlygų, turint galvoje priemonių trūkuma, pradžia sportinės veiklos yra gana akivaizdžiai sėkmingas, kad esantieji klubai — aktyvūs sportininkai stoto i sporto klubus, kurie kaip tik inešiu daugiau karšnio aktyvumo, draugumės ir bendro susiribėdamo. Kaip šiame krašte (Vilniuje) yra labai reikalingas, Vilas tuo reikalu informacijas duoda Vilniaus Sporto Apygarda (Šv. Mykolo 10-4).

BĖGIMAS PER VILNIAUS MIESTĄ

VS. Apygarda gegužės 17 d. ruošia bėgimo per Vilniaus m. komandines varžybas, kurios kelia nemaža susidomėjimą. Varžybose žada dalyvauti Vilniaus kiekttesnės ir vidurinės mokyklos ir sporto klubų kai kurios bėgikų komandos. Bėgimas bus Gedimino gatve i Bernardinų sodą. Bėgimas komandinis komanda nemažiau penkių dalyvių. Taškų punktacija, už 20 pirmųjų vietų pav., I v. 20, II 19 t. ir 20 v. I taškas. Nugalėtoju laikoma komanda, kuri surenka daugiausiai taškų.

LGSF — KAUNO PAVASARIO FUTBOLO TURNYRO NUGALĖTOJAS

Pr. šeštadienį įvyko paskutinės finalinės futbolo rungtynės tarp LGSF ir Perkūno, kurios pasibaigė 1:0 LGSF-ai naudai. Gola įkirto dešiniu kraštu žaidęs Deltuva. Pirmosios rungtynės baigėsi 2:0 Perkūno naudai, antrosios 3:1 LGSF, o trečiosios 1:0.

TAURAS — WEHRMACHTELF 5:4 (3:4)

Kaune įvykusios futbolo rungtynės tarp Tauro ir Wehrmachtelf baigėsi 5:4 Tauro naudai.

Pr. sekmadienį įvyko futbolo rungtynės tarp Fliegerhorst ir Vilniaus LFLS. Rungtynės baigėsi aukšta kariu pergale 5:2 (2:1). Karių komandai sekėsi geral. Tai geriausia karių komanda Vilniuje.

KREPŠINIO RUNGTYNĖS TARP UNIVERSITETO IR PROFSĄJUNGŲ KOMANDOS

Pr. šeštadienį įvykusios krepšinio rungtynės tarp Universiteto ir Profsąjungų komandos baigėsi 22:18 Universiteto naudai.

ŠIAULIAI — VILNIUS 5:3 STALO TENISE

Vilniuje įvykusios stalo tenisio rungtynės tarp Vilniaus ir Šiaulių baigėsi 5:3 Šiaulių naudai. Tuo tarpu Vilniaus moterys laimėjo prieš šiaulietes 3:1. Šis rezultatas Vilniaus komandai, reikia pripažinti, geras, nes visi geri žaidėjai, kokio paėgumo yra Šiaulių stalo tenisininkai.

VOKIETIJA — VENGRIJA 5:3

Vokietija nugalėjo Vengriją futbole 5:3. Pirmame kėlinyje vengrai žaidė žymiai geriau, negu vokiečiai, ir baigė ji 3:1 savo naudai; antrame kėlinyy turėjo supasnoti prieš vokiečius ir pralaimėti rangtynes 5:3.

MES ŠYPSOMĖS

ONYTĖS NUOTYKIS

— Fui, juk tai gandras...

— ?...

— Sveikas gyvas, mano Petrelit..

—oOo—

Teatre. Eina vaidinimas. Priekinėje kėdėje vienas žilūrovas nuolat kalba. Užpakalinė kėdė neiškenčia:

— Atsiprašau, bet mes negirdimi nei žodžio, kas scenoje darosi.

Kalbas žmogus nepatenkintai atsauna:

— Tai ne tamstos dalykas, ką aš sakau savo žmonai. (v).

—oOo—

Aldutė: — Aš norėjo ioti ant asilo, aš norėjo ioti ant asilo!

Motina: — Jonai, paimk ja ant pečiu, kad mes turėtume bent kiek raumybės. (v).

—oOo—

— Sakote, kad pono gydytojo nėra? Bet juk aš mačiau jo galvą pro langa.

— Negalimas dalykas! Jis ir galvą pasiėmė. (v).

—oOo—

— Kaip sekasi?

— Neblogai. Mano klijentai augs kasdien.

— Kuo vertiesi?

— Stuvu valkams drabužius. (v).

—oOo—

Juozukas: — Tėveli, kodėl tavo nosis raudona?

Tėvas: — Nuo šiaurės vėjo, vaikuti. Pagalau, tai ne tavo dalykas. Pažok man ugnies.

Motina: — Juozuk, greit paduok tėvelui šiaurės vėją. (v).

—oOo—

Gydytojas: — Nieko tamstai nėra tik nuovargis. Tamstai reikalingas tik poilsis, geras poilsis.

Ligonė: — Bet, gydytojau, manęs liežuvis..

Gydytojas: — Taip, ponia, tik poilsis... (v).

—oOo—

— Ar tamsta kada nors matei boksso rungtynių publiką?

— Ne, bet aš esu matęs, kaip moterys vakarais lošia kortomis. (v).

— Klausyk, gal tu norėtum šiandien draugę su manimi pavakarienlauti?

— Mielu noru.

— Tai gerai. Lygiai aštuntą vakarais aš atešiu pas tave.